

פרשת וישלח
שנת תשפ"ב לפ"ק
גליון נ"ה

העדה

העאת
אל"קן אביך
ועבדהו

גליון מיוחד לבחורי חמד • ערוכים מתוך משנתו של כ"ק מרן רבינו שליט"א

משנת החסידות

ביאורים ויסודות מורחבים בתורת מרן הבעש"ט ותלמידיו זיע"א

שיעורים בספר התניא - פרק ה'

איין זאך איז אבער קלאר - פון די ערשטע מינוט וואס אדם הראשון איז באשאפן געווארן אין גן עדן, ביז נאכן חטא עץ הדעת, און ביזן היינטיגן טאג - אז סתם זיך דרייען ליידג קען מען נישט! א מענטש וואס דרייט זיך ליידג איז קיין מענטש נישט! ער האט נישט קיין מהלך וויאזוי אנצוקומען צום תיקון

מדור מסילת ישרים
עמוד ה'

אורייתא
וקודשא
ברוך הוא
חד:
לימוד וידעת
התורה הוא
דביקות במהותו
ועצמותו יתברך

- א. חכמת התורה היא מהותו של הבורא יתברך ביאור ההבדל בין "שכל" ל"מושכל" | מה שייך חומר וצורה בהשגות שכליות? מדוע ע"י לימוד התורה נעשה יהוד גדול בין האדם להקב"ה?
- ב. דביקות בבורא יתברך ע"י השגה בחכמתו האם ע"י הבנה בתורה נעשים יותר דבוקים בבורא יתברך? יש פשט לתורה ויש סוד לתורה | באיזה חלק בתורה יש דביקות גדולה יותר בבורא? יתכן סוד שהוא גם פשט וכן להיפך
- ג. ביאור במעלת לימוד התורה על פני כל המצוות ע"י לימוד התורה מתאחד האדם בבורא יתברך | ההבדל בין ת"ח לעם הארץ גדול יותר מההבדל בין ע"ה שמקיים מצוות לע"ה שאינו כזה | הנחיצות הגדולה ללימוד תורה במקום שלנו חפץ - ביאור הדבר | לימוד התורה הוא תענוג גדול מאוד לנפש

א.

היחוד שנעשה ע"י לימוד והבנה בתורה

כח ההשכלה והדבר המושכל - ביאור היחוד שנעשה בין שניהם | "היחוד נפלא בהשגת שכל וחכמת התורה" - ביאור הדבר | אעפ"י שאין השגה במהותו ועצמותו שייך אחיזה בזה ע"י השגה בחכמתו ורצונו

עוד שאין האדם משתמש עם שכלו הרי הוא חומר בלי צורה, ובשעה שהאדם משתמש עם כח ההשכלה שבו, כגון שחושב על איזה דבר שכל, הרי בשעה זו מתלבש כח ההשכלה - החומר, עם השכל המושג - הצורה, כלומר שהחומר קיבל את הצורה. וכל זה הוא ביאור והרחבה במש"כ התניא בתחילה שהשכל תופס את המושכל ומקיפו בשכלו.

להיות שלחן הרי זה מפני שהחומר - כלומר העצם - של העץ, התלבש בלבוש - שנקרא שלחן והוה הצורה שלו. ולכן נקראת הצורה "לבוש" לעצם החומר, כי הצורה אינו נחשב למהות הדבר, אלא ללבוש שמלביש ומקיף על הדבר שבתוכו, וכדלעיל, שהדבר העצמי הוא חתיכת העץ, ואילו הלבוש שלו הוא שם התואר "שלחן".

כח ההשכלה והדבר שכל

הנה התניא בפרק ה' מבאר את מעלת לימוד התורה. ובראשית דבריו מבאר שיש בכל השגת והבנה שכלית שני חלקים א' "השכל תופס את המושכל ומקיפו בשכלו, והמושכל נתפס ומוקף ומלוכב בתוך השכל שהשיגו והשכילו", ב' "וגם השכל מלוכב במושכל בשעה שמשגיגו ותופסו בשכלו". והיינו שבכל דבר שכל שמבין האדם, ישנם ב' חלקים - א' עצם כח ההשכלה שבאדם, ב' המושכל שאותו צריך כח ההשכלה להשכיל ולהבין.

מאיך המושכל הוא החומר והשכל הוא צורתו

שוב כתב התניא דבר שהוא להיפך ממש ממה שהתבאר עד כאן. והיינו שלא המושכל נעשה לבוש לשכל המשכיל, אלא אדרבה - השכל המשכיל נעשה לבוש לדבר המושכל, כי המושכל נכנס לתוך השכל המשכיל, ונמצא שהשכל נעשה לבוש לו. וביאור הדברים הוא, כי כל עוד שלא חשב השכל על המושכל, היה המושכל דבר בפני עצמו וכאילו אין לו שייכות לעצם כח השכל, וכל מה שהיה למושכל שייכות עם השכל היה רק בכח.

השכל הוא החומר והמושכל הוא צורתו

וכמו כן הוא לגבי כח ההשכלה שבנפש והמושג שמושכל על ידו. עצם כח ההשכלה הוא כמו חתיכת העץ, כי כל

החומר והצורה בכח ההשכלה ודבר השכל

ויבואר כי הנה עצם כח ההשכלה שבאדם לפני משתמש בו להבין איזה מושג, הוא "חומר" בלי צורה. ואילו הדבר המושג בשכלו הוא "הצורה" שמתלבשת על החומר. וכגון חתיכת עץ גולמית שאפשר לבנות ממנה שלחן, הנה כל עוד שלא עשו עמו דבר, הרי הוא חומר בלא צורה, כי העץ עדיין אינו שלחן, אלא שמונה בו בכח, האפשרות לבנות ממנו שלחן - ע"י מלאכת הנגר שעושה עמו כחומר ביד היוצר. והנה מהותו ועצמותו של העץ אינו שלחן, כי בתחילה הוא חתיכת עץ פשוטה וגסה, ומה שעתה הפך העץ

פרק ה'

הנה כל שכל, כשמשכיל ומשיג בשכלו איזה מושכל, הרי השכל תופס את המושכל ומקיפו בשכלו, והמושכל נתפס ומוקף ומלכב בתוך השכל שהשיגו והשכילו. וגם השכל מלכב במושכל בשעה שמשגיגו ותופסו בשכלו. דרך משל, כשאדם מבין ומשיג איזה חלקה במשנה או בגמרא לאשורה על פניה, הרי שכלו תופס ומקיף אותה, וגם שכלו מלכב בה באותה שעה. והנה חלקה זו היא חכמתו ורצונו של הקדוש ברוך הוא

ובדרך משל

ומשל לדבר, בשעה שאדם מהרהר וחושב בשכלו שרוצה להגיע מחברון לירושלים, הרי יש כאן מושכל שהוא מחשבתו האמורה, ויש כאן את עצם שכלו

הנה התורה הוא רצונו וחכמתו של הקב"ה, והלא הוא וחכמתו אחד, וא"כ כמו שמהותו ועצמותו של הקב"ה הוא דבר שאי אפשר להשיגו בשכל, כמו"כ היה צריך להיות הרצון שלו והחכמה שלו, שגם כן לא יוכל להיות מושכל ומושג לאדם, אמנם הנה נתן הקב"ה לאדם שיהיה ביכולתו להבין את חכמתו ודעתו וזהו מצוות לימוד התורה. והרי נמצא שכח ההשכלה של האדם, עם מהותו ועצמותו נעשה אחד ממש

והנה לכאורה יש להבין אמאי אמרינן שע"י לימוד התורה האדם רק מתקרב אל הקב"ה, והלא לגודל היחוד שנעשה - כמו"ש שם בתניא שלימוד התורה הוא "יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו ולא כערכו נמצא כלל בגשמיות להיות לאחדים וימיוחדים ממש מכל צד ופנה" - היה צריך להיות ממש חלק ממהותו ועצמותו יתברך עד שבכח כל הלכה שלומד היה צריך להיעשות ממש אלוקי, ומדוע פני הדברים אינם כן וכל מה שאנו אומרים הוא רק שהאדם מתקרב יותר אל הבורא אבל לא שנעשה ממש חלק ממנו.

אינו מבינים הלכות התורה על בורין

אבל התירוץ הוא, שבאמת אם היה האדם מבין על בורין איזה הלכה בתורה היה אכן נעשה אלוקי ממש, וכל מה שאין האדם נעשה ממש חלק ממהותו ועצמותו הוא, מפני שהאדם אינו מבין את התורה על בורין. כי בשכל האדם יש כמה חלקים, וכשחושב אדם עם כח ההשכלה שלו על איזהו הלכה, הנה יש בכח ההשכלה שלו חלקים שהם תחת זוהמת הנחש, וחלקים אלה אינם מתייחדים ממש עם ההלכה הזאת, וכלפיהם אין שייך לומר שנעשה כאן יחוד נפלא ועצום מכל צד ופינה.

שמשכיל וחושב בענין זה. והנה כל עוד שלא חשב השכל על זה, לא היה המושכל - כלומר הענין הזה שנקרא "הדרך מחברון לירושלים" - מושכל בתוך שכל האדם, כי כל עוד שלא חשב השכל על רצונו זה הרי לא נכנס עדיין ענין זה לגדר דבר מושכל.

וכל מה שיש בו שייכות לשכל הוא, רק זה שיש כח לשכל לבוא ולהשכילו, אבל טרם השכל חשב על המושכל, הרי נשאר המושכל הזה שנקרא "הליכה מחברון לירושלים" בחומרו העצמי ובלא צורה. ואכן בשעה ששכל האדם יחשוב על ענין זה, או אז יקבל את הצורה דהיינו השכל של האדם.

ונמצא אם כן, שמלבד מה שאמרנו בתחילה, שהשכל עצמו הוא חומר בלא צורה וכשמשכיל איזהו דבר נעשה הדבר ההוא צורה להשכל ולבוש לו - מלבד זה גם אותו הדבר שכל עצמו היה - עד

שהשכילו השכל - חומר בלי צורה, וכשהשכילו השכל נעשה השכל הצורה שלו ולבושו.

ומכל האמור מובן, שבשעה שכל ההשכלה משכיל איזהו דבר שכל, נעשה יחוד נפלא וקשר עצום בין השכל להמושכל, כי הן המושכל נעשה הצורה והלבוש של השכל, והן השכל נעשה הצורה והלבוש של המושכל.

המעלה הגדולה של לימוד התורה - יחוד נפלא שאין כמוהו

ומעתה נוכל להבין המעלה הגדולה של ההשכלה בתורה. כי הנה התורה הוא רצונו וחכמתו של הקב"ה, והלא הוא וחכמתו אחד, וא"כ כמו שמהותו ועצמותו של הקב"ה הוא דבר שאי אפשר להשיגו בשכל, כמו"כ היה צריך להיות הרצון שלו והחכמה שלו, שגם כן לא יוכל להיות מושכל ומושג לאדם, אמנם הנה נתן הקב"ה לאדם שיהיה ביכולתו

ב.

כפי ערך השגת התורה כך עוצם הדביקות בבורא

השגת האדם בפשט התורה אינה תכלית ההשגה | הפשט אינו אלא לבוש של לבוש וכו' של חכמת התורה | ככל שהאדם משכיל בחכמת התורה באופן יותר פנימי כך הוא דבוק יותר במהותו ועצמותו יתברך

'פשט' הוא לבוש חיצוני של חכמת התורה

אמנם מלבד שבאמת אין אנו משיגים את עצם חכמה התורה, וכגון שההלכה של 'אין עד נעשה דיין', כפי שאנו מבינים אותה, הוא רק החלק של הפשט הפשוט של הלכה זו, והפשט הפשוט של הלכה זו אינו אלא לבוש לפשט הפנימי יותר שלו שהוא הרמז, והרמז הוא לבוש לדרוש והדרוש הוא לבוש לסוד, והסוד לבוש לסוד יותר עליון וכך יש הרבה דרגות בזה, שכולם הם פירושים להלכה זו, מזוככים זה לפנים מזה, עד הפירוש היותר פנימי שהוא חכמתו יתברך ללא שום לבוש.

וא"כ אפוא, הפירוש הפשוט שאנו מבינים ושאונו יודעים לומר בדין 'אין עד נעשה דיין', אינו חכמתו יתברך ממש כפי שהיא במקורה הראשון, ולכן הגם שבשעה שהשכל שלנו משיג היטב הלכה זו ומקיפה בשכלו, נעשה יחוד נפלא ועצום שאין יחוד כמוהו וכמו"ש התניא, אמנם כל זה אינו יחוד בין השכל שלנו לבין עצם חכמתו יתברך, כי השכל שלנו לא הבין את חכמתו יתברך בלבושים רבים מדריגות על גבי מדריגות זו למטה מזו.

ואין הכי נמי שגם בחלק הפשט שיש בהלכה זו של 'אין עד נעשה דיין' גנוזה חכמתו יתברך, מיהו מובן שאינו אלא גנוז ומלוכש בהרבה בלושים. והוא כמו עולם העשיה שרובו רע ואין ניכר בו כמעט אלוקות.

ג.

מעלת התורה על פני כל המצוות

ביאור המעלה הגדולה של התורה על פני כל המצוות | ההבדל בין ת"ח לעם הארץ גדול יותר מההבדל בין ע"ה שמקיים מצוות לע"ה שאינו כזה | הנחיצות הגדולה ללמוד תורה במקום שלבו חפץ - ביאור הדבר | לימוד התורה הוא תענוג גדול מאוד לנפש

המעלה הגדולה שבלימוד התורה על פני כל המצוות

ובהמשך דבריו עובר התניא לבאר המעלה הגדולה שיש במצוות ידיעת התורה על פני כל שאר המצוות. ונבאר הדברים בביאור אחר קצת אך קרוב למה

להבין את חכמתו ודעתו וזהו מצוות לימוד התורה. [ואכמ"ל בזה בפרטות]. והרי נמצא שכח ההשכלה של האדם, עם מהותו ועצמותו נעשה אחד ממש, כי הנה כבר אמרנו שהקב"ה הוא ורצונו אחד, נמצא שבשעה שהאדם משיג בשכלו דבר שכל של התורה שהוא רצון הבורא, וכאמור בשעה שהשכל משכיל את המושכל נעשה יחוד נפלא שאין כמוהו בין השכל להמושכל, הרי נמצא שהיחוד הזה הוא בין השכל למהותו ועצמותו יתברך, שהוא אחד עם רצונו וכאמור.

וזה יש על האדם לדעת, שבשעה שהוא לומד תורה נעשה מיוחד ממש במהותו ועצמותו יתברך. והוא יחוד נפלא ונורא, ויחוד זה פועל פעולות על האדם, כי על ידי הלימוד הזה נעשה שכל האדם מזוכך ומקודש, כי הוא מתקרב יותר למהותו ועצמותו יתברך.

והרי ד' המדריגות פשט רמז דרוש סוד הם כנגד ד' העולמות עשיה יצירה בריאה אצילות, וא"כ מובן שהחלק שהשכל שלנו מבין דהיינו חלק הפשט, אינו אלוקות גמור כלל אלא הוא לבוש בהרבה בלושים.

'סוד' הוא תכלית היחוד ע"י התורה

ונמצא לפי זה שתכלית היחוד שיכול אדם להתייחד עם מהותו ועצמותו ע"י התורה, אינו ע"י חלק הפשט של התורה - שהוא כאמור לבוש רחוק מאוד מעצמות הבורא, אלא הוא ע"י חלק הסוד, שהוא הלבוש היותר קרוב למהותו ועצמותו של הקב"ה. וגם בחלק זה של סודות התורה יש מדריגות לאין סוף, וככל שהאדם משיג יותר בחלק זה של התורה - דהיינו שהאדם מבין את הלכות התורה באופן יותר פנימי יותר פנימי - כך לעומת זה הוא מתייחד ביחוד נפלא ועצום שאין כמותו עם מדריגה יותר גבוהה באלוקות, שקרובה יותר למהותו ועצמותו.

ובאמת זהו כל עסק הנשמה בגן עדן, כי בגן עדן עסק הנשמות הוא בהשגת התורה באופן היותר פנימי ונעלם, ויש בזה מדריגות על גבי מדריגות על גבי מדריגות בלי סוף ממש, והוא מהלך נצחי של השגת חכמתו יתברך באופן יותר פנימי יותר פנימי עד אין סוף, וכל מדריגה נקראת "פשט" לגבי המדריגה שגבוהה ממנה ו"סוד" לגבי המדריגה שתחתיה.

שהוא חכמת התורה, ובשעה שהשכל משיג את המושכל נעשה יחוד נפלא בין השכל לבין המושכל שהו לבוש של מהותו ועצמותו, כן הוא הדבר בכל המצוות שנעשות בדיבור או במעשה, כי באדם יש את כח הדיבור, וכשמדבר דיבור של מצוה כגון

שכתב. והוא, כי הנה חילוק גדול יש בין מצוה שנעשית על ידי המחשבה לבין מצוה שנעשית על ידי הדיבור או המעשה.

בהקדם יש לדעת שכמו שבמצוות ידיעת התורה אמרנו שיש באדם כח ההשכלה ויש את הדבר שכל

קריאת שמע או שמדבר בדברי תורה [היינו חלק הדיבור שבתורה ולא על חלק המחשבה שבוה], הנה כח הדיבור הזה שבנפשו מתאחד עם הדיבור הזה שהוא רצונו של הקב"ה, וכן בעשיה של מצוה מתאחד כח העשיה שבנפש האדם עם המעשה עצמו שהוא רצון הקב"ה (כמבואר בפרק כ"א), ונמצא ג"כ שיש כאן יחוד נפלא ועצום בין נפש האדם לבין רצונו יתברך שהוא אחד עם מהותו ועצמותו, וא"כ צריך להבין מהו המעלה שיש במצוות ידיעת התורה על פני כל שאר המצוות.

בלימוד התורה האחדות בין המושכל לשכל הוא מוחלטת ממש

אבל החילוק ביניהם פשוט מאוד, כי כשכח העשיה עושה איזה דבר, אין למעשה הזה שייכות גמורה אל כח העשיה, ועדיין הם שני דברים נפרדים - כח העשיה שבנפש, והמעשה עצמו שנעשה, כי גם אחר שנעשה המעשה יוכל כל אדם לראות ההבדל ביניהם ולומר שיש כאן שני דברים - הכח באדם לעשות מעשה זה, והמעשה נעשה. כי כן הוא באמת, שהמעשים הינם פעולות שיש בו אחיזה ותפיסה ואפשר לראות תוצאותיהם וכדו', מה שאין כן עצם כח העשיה הלא הוא דבר רוחני וכח נפשי, וא"כ אין ערך ושייכות כ"כ בין כח העשיה לבין העשיה.

אמנם לא כן הדבר בכח ההשכלה שבנפש עם הדבר המושכל, כי הנה אחר שכח ההשכלה משכיל איזה דבר שכל ומשיגו, נעשה הדבר המושכל הזה חלק מן השכל, ואין מבחינים בין השכל להמושכל ואין הם שני דברים נפרדים, ושניהם דברים רוחניים דקים שאינם נתפסים בחושים הגשמיים. דהנה אם יבוא האדם להפריד בין השכל והמושכל וירצה לתפוס את את המושכל איך שהוא לפני השכל השכילי, הרי לא יראה בו שום דבר גשמי אלא יאמר שיש כאן דבר שכל, ונמצא שעומד כמעט שווה בשווה עם הדרגה של השכל בעצמו.

והרי כל זה מלמד שיש הבדל גדול בין היחוד הנעשה בין כח ההשכלה עם המושכל לבין היחוד הנעשה בין כח העשיה עם המעשה וכן בין כח הדיבור עם הדיבור. ומפני זה יהיה נכון לומר, שכח ההשכלה עם המושכל נעשו אחד ממש, אבל כח העשייה עם המעשה לא נעשו אחד ממש, וכל מה שנוכל לומר הוא שכח המעשה התלבש בלבוש של מעשה, אבל לא נעשו אחד ממש.

[והנה בתניא גופיה ביאר החילוק בין תורה ומצוות באופן אחר והוא, שבמצוות ידיעת התורה יש הן התלבשות השכל על המושכל והן התלבשות המושכל על השכל, ואילו בשאר המצוות יש רק התלבשות כח העשיה או הדיבור על המעשה או הדיבור. אבל הנה לפי מה שהתבאר, החילוק ביניהם הוא גם בדבר זה גופא שהגם שכח המצוה מתלבש על המצוה, אמנם במצוות ידיעת התורה ההתלבשות עושה ביניהם אחדות יותר גדולה ועצומה מאשר מצוות התלויות בדיבור ובמעשה וכאמור, ויש לעיין בזה עוד].

ההבדל בין תורה ומצוות ניכר בחוש על בני אדם

והנה החילוק הזה בין תורה למצוות ניכר בבירור בבני אדם. כי אכן נראה בחוש שבשעה שאדם עוסק בדברי תורה בעיון השכל, שכלו משתנה

פרק ה'

הרי בשאדם יודע ומשיג בשכלו פסק זה, בהלכה הערוכה במשנה או גמרא או פוסקים, הרי זה משיג ותופס ומקיף בשכלו רצונו וחקמתו של הקדוש ברוך הוא, דלית מחשבה תפיסא ביה ולא ברצונו וחקמתו, כי אם בהתלבשותם בהלכות הערוכות לפנינו. ונם שכלו מלבש בהם. והוא יחוד נפלא שאין יחוד כמותו ולא קטרוכו נמצא לכל בני הנשמות, להיות לאחדים ומיוחדים ממש מכל צד ופנה.

ומתעדן, וכל מהות המחשבה משתנית לגמרי. ויש לזה השפעה גם על המידות כי השכל פועל על המידות. והנה עצם ההתעסקות בחכמה - אפילו בחכמה של חול - כבר עושה את החילוק בין החכם לשוטה, כי החכם למד ועסק בחכמה ואילו השוטה מתעסק בהבלים ודברים של מה בכך. אמנם בוודאי לאין ערוך ולאין שיעור הוא ההתעסקות בדברי תורה שהיא החכמה האלוקית.

אבל הנה אעפ"י שההבדל בין תלמיד חכם לעם הארץ גדול הוא מאוד עד שהם כאנשים שונים ממש, אמנם ההבדל בין עם הארץ שמקיים מצוות לעם הארץ שאינו מקיים מצוות, אינו ההבדל באותו הערך, כי ההבדל בין ת"ח לע"ה הינו חזק ומורגש הרבה יותר מההבדל בין ע"ה המקיים מצוות לע"ה שאינו מקיים מצוות. והרי זה מוכיח כי חכמת התורה פועלת מהפיכה בחלק היותר פנימי שבאדם, משא"כ המצוות וכאמור.

הנחיצות הגדולה ללמוד תורה בעיון ובעמקות

ומפני זה יש מעלה גדולה ללימוד התורה בעיון ובהבנה עמוקה. כי הנה אעפ"י שכל הלימוד תורה מוכרח שיבין מה שקורא, דאי לאו הכי אינו נחשב ללימוד, מ"מ יש הרבה מדריגות בענין ההבנה, והאופן הראוי ללמוד את התורה הוא באופן של הבנת הדברים עד תכליתן ובבירור הדברים לאשורם בעומק הפשט.

מה שלבו חפץ - אמאי יש ענין זה בתורה ולא במצוות

ועל פי זה נבין מה שאמרו חז"ל שבלימוד התורה יש לאדם ללמוד מה שליבו חפץ ולא אמרו זה בעסק המצוות, ואדרבה אמרו (אבות פ"ה) אוהב לפרוק ושונא לטעון מצוה בשונא כדי לכוף את יצרו, ולא אמרו שיעשה מה שלבו חפץ. וביאורו הוא, כי שאני מצות לימוד התורה משאר המצוות, כי פעולת לימוד התורה על האדם אינו יכולה להיות בשלימות אם לא יהיה הלימוד במה שלבו חפץ, ומה שלבו חפץ הוא חלק ממצוות לימוד התורה.

כי ההמשכה של השכל אחר ההבנה והנעימות שיש מהסברא והחכמה התורה, זהו היחוד שיש בין השכל להמושכל. כי אין השכל יכול להתאחד עם השכל כראוי - כפי שמבואר לעיל - אם לא יהיה המושכל מתוק לו וערב לו, כי השכל הוא צמא למושכל, ככתוב (ישעיה נא, א) 'הוי כל צמא לכו למים', ואין מים אלא תורה (ב"ק פא:), ומכיוון שכך כשנפגש השכל עם המושכל, הרי הוא מתאחד עמו ותופסו ואינו יכול לפרוש ממנו. וזהו נעימות התורה שבא על ידי הלימוד בעיון ובעמקות, שע"ז בא האדם לאמתה של תורה, ומשכא לאמתה של תורה הרי הוא מרגיש את מתיקות התורה והרי הוא אומר הלא הדברים מאירים ומתוקים כ"כ והאמת כאן מאירה מכל

הצדדים וממילא יש נועם גדול לשכל לילך אחר האמת ולהתאחד עמה.

בתחילה העבודה בקבלת עול ואח"כ בא הנעימות הגדולה

אמנם לא בכל פעם יש לאדם את המתיקות הזאת תיכף עם תחילת לימודו, ובפרט בחורים צעירים שומה עליהם קודם להרגיל את עצמם בהבנת התורה לאשורה ולרכוש טעם נכון בלימוד, כי בראשית העבודה צריך האדם לשבור את החומר ולעבוד את השי"ת מתוך קבלת עול, עד אשר יזכה להשיג את מתיקות התורה. ומפני זה נהגו בחג השבועות לאכול מאכלי חלב ודבש ככתוב (שה"ש ד, יא) 'דבש וחלב תחת לשונך'. והגם שיש במנהג זה סגולה להוריד הקדושה גם לגוף והוא ענין גדול להוריד קדושה למטה בתחוננים, מ"מ הלא עיקר ענינו הוא לרמוז על הדבש וחלב של התורה, כי בשעת מתן תורה כשבאים להר סיני צריך לזכות לקבלת התורה, ולזכות להשיג אמיתה של תורה עד שלא יהיה מסוגל לפרוש מן התורה, וככתוב (שה"ש ח, ז) 'אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בזה יבוא לו'.

התמדת התורה אצל הגדולים לא בא מפרומקייט

וכבר אמרנו כמ"פ שמה שראינו אצל גאונים וצדיקים התמדה גדולה בלימוד התורה והיו מונחים בתורה בשכבך ובקומך ובכל עת ושעה ממש עד שלא היו יכולים להפסיק מזה, לא היה זה ענין של פרומקייט במצוות לימוד התורה כלל - ואולי התחילו עם פרומקייט בשנות נעוריהם שאז למדו בהתמדה מתוך קבלת עול, אבל עכ"פ אח"כ זכו להידבק בתורה מתוך שהרגישו שזוהו הדבר הטוב בעולם, ונעשה בחינת לפרוש ממך איני יכול, כי עסק התורה נכנס להם עד העצמות ממש, והיה ממש כי הם חיינו, ששאבו מזה חיות ולא היו יכולים לפרוש מזה, וכמו שאמר ר' טרפון לר' עקיבא הפורש ממך כפורש מן החיים (קדושין טו:).

ראש לכל המדריגות - תלמיד חכם

זאת היא תפקידנו בזמן הקצר בהם אנו חיים בעולם הזה - לרכוש קנייני נצח, קניינים של שלימות בכל מקצועות התורה, שהיא רחבה מני ים, המדריגה הנעלית ביותר היא להיות במדריגת 'תלמיד חכם', וכמו שאמרו חז"ל (ברכות לד:) 'אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא למשיא בתו לתלמיד חכם ולעושה פרקמטיא לתלמיד חכם ולמנהגה תלמיד חכם מנכסיו אבל תלמידי חכמים עצמן יעין לא ראתה אלקים וזולתן יעשה למחכה לו' (ישעיהו סד, ג). משום שאז מתאחד מוחו ולבו בעצמיותו יתברך.

בכל העולמות העליונים מכבדים את התלמיד חכם האמיתי, כפי שחז"ל מספרים (פסחים ג, בב:) על רב יוסף בריה דרבי יהושע בן לוי שחלש ואיתנגיד, כי הדר אמר ליה אבוא מאי חזית אמר ליה עולם הפוך ראיתי עליונים למטה ותחתונים למעלה, אמר לו בני עולם ברור ראית, ואנן היכי התם, כי היכי דאיתו אנן הכא הכי איתנין התם. ואפילו על אחר ששנה ופירש אמרו חז"ל (תגיגה טו:) דכי נח נפשיה דאחר אמרי לא מידן לדידייניה משום דעסק באורייתא. וכדי לבוא למדריגה זו צריך תחילה לשבור את החומר ע"י תיקון המידות, וכמו כן צריך להרבות בתפילה ולבקש מהשי"ת לזכות לזה.

נקודות:

אמנם לא כן הדבר בכח ההשכלה שבנפש עם הדבר המושכל, כי הנה אחר שכח ההשכלה משכיל איזה דבר שכל ומשיגו, נעשה הדבר המושכל הזה חלק מן השכל, ואין מבחינים בין השכל להמושכל ואין הם שני דברים נפרדים, ושניהם דברים רוחניים דקים שאינם נתפסים בחושים הגשמיים

~

ועל פי זה נבין מה שאמרו חז"ל שבלימוד התורה יש לאדם ללמוד מה שליבו חפץ ולא אמרו זה בעסק המצוות, ואדרבה אמרו (אבות פ"ה) אוהב לפרוק ושונא לטעון מצוה בשונא כדי לכוף את יצרו, ולא אמרו שיעשה מה שלבו חפץ. וביאורו הוא, כי שאני מצות לימוד התורה משאר המצוות... כי ההמשכה של השכל אחר ההבנה והנעימות שיש מהסברא והחכמה התורה, זהו היחוד שיש בין השכל להמושכל

א.

מלחמת יעקב ועשו על היחוד השלם

וישלה יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו ארצה שעיר שדה אדום (לב. ד). פירש רש"י "מלאכים ממש".

הנה פנימיות תוכן בקיום התורה והמעוות הלא היא 'לשם יחוד קוב"ה ושכינתה', וזו היא תכלית כוונת הבריאה כולה, ליחוד בכל דבר וענין את השכינה הק' עם דודה. וידוע מדברי הספק"ק (דוע קודש וירא) שיש ביחוד זה שני מדרגות כלליות, כי המדרגה השייכת בזמן הזה היא בבחי' יחוד השמות הק' הוי"ה אדנ"י, אבל לעת"ל יתעלה היחוד למדרגה נעלית יותר, שהרי כתב האריה"ק (לקו"ת זכריה) כי לעת"ל כאשר יהיה השם שלם והכסא שלם יתקיים מה שכתוב (זכריה יד. ט) ביום ההוא יהיה הוי"ה וגו', כאשר שם הוי"ה יתעלה להיות באותיות יהי"ה, ולכן עתיד אז גם היחוד להיות בין השמות יהי"ה אדנ"י.

[ובזה פי' הרה"ק מראפשיץ זי"ע מה שמברכים בכל שמחת נישואין שהזיווג יעלה יפה, אשר הכוונה בזה שהזיווג העליון יתעלה להיות יהי"ה אדנ"י ואז יעלה היחוד קוב"ה ושכינתה לחשבון יפה. והוסיף בנו הרה"ק הר"א מדו"קוב זי"ע כי זה הוא מה שאומרים 'אמן סלה', דהיינו אשר מבקשים כי מן היחוד של הוי"ה אדנ"י שהוא בגי' 'אמן', יתהוו יחוד של יהי"ה אדנ"י שהוא בגי' 'סלה'].

והמערכה שהיתה נטושה בין יעקב ועשו, הלא היא מלחמת צד הקדושה עם הסט"א, אשר יעאע"ה עבד כל ימי חייו שיגיעו אל התיקון השלם וייתחודו קוב"ה ושכינתה באופן הנעלה ביותר, ועשו היה עומד לשטן לו להפריעו מעבודתו הקדושה. ולשם כך שלח יעאע"ה אל עשו מלאכים, כי 'מלאך' הוא בגי' הוי"ה אדנ"י, כי במלחמתו עם עשו היה עוסק בהמשכת היחוד העליון. וזה שפירש רש"י 'מלאכים' ממש, כי התכוין יעאע"ה לרמוז בעצם שם המלאכים על עבודתו בקודש. וזה נרמז גם בתיבת 'ממש' שכתב רש"י, שהיא בגי' שמות הוי"ה אדנ"י בחשבון של הכאה זה על זה (י' פעמים א, ה' פעמים ד, ו' פעמים נ, ה' פעמים י). [ויש להוסיף מה שאמרו חז"ל (כ"ד עה, יא) כי כאשר באו המלאכים אל עשו היכו אותו מכות נמרצות, וע"ד צחות יש לפרש שהיה זה מפני שאלו המלאכים היו רמוזים על יחוד הבא בדרך של הכאה].

אכן יעאע"ה לא שלח את המלאכים במדרגת היחוד שבזמן הזה בלבד, אלא הוסיף ואמר להם (לב. ה) כה תאמרו לאדוני לעשו, וחזר ואמר (י. ט) ואשלחה להגיד לאדוני, ועוד אמר (ש. ט) מנחה היא שלוחה לאדוני. כי תיבת 'לאדני' הוא בגי' יהי"ה אדנ"י, לרמז על עבודתו בקודש להעלות את היחוד שבגי' מלאך עד מדרגת היחוד שיהיה לעת"ל.

והנה היחוד בין קוב"ה ושכינתה בשלימותו נקרא 'יחודא שלים', כי יש מדרגה הנקראת 'שלום', שהיא מורה על שנים שהם נפרדים והפכים זה מזה, אשר עושים שלום ביניהם ומתאחדים ביחד. וכל עוד שיש בעולם פירוד ומלחמה בין הקדושה והסט"א נראה היחוד בבחי' זו, אשר הקב"ה כביכול עושה שלום עם ננסת

ישראל שהיא כלליות חיות כל הנבראים. אבל לעת"ל כאשר יהיה ה' אחד ושמו אחד, תתגלה אפיסת מציאות הסט"א וכל חילותיה, ואז יתגלה היחוד בבחי' שלימות ואחדות, שאינו ע"י שנים נפרדים המתאחדים אלא יש רק שלימות אחת, וזהו בחי' יחודא שלים'. [ושמו של עשו הוא בגי' שלום, כי הוא רצה שהעולם יעמוד רק בבחי' של שלום, ולא יבוא אל היחודא שלים]. ויש בזה גם רמז על יחוד השמות שיהיה לעת"ל, כי כשם אשר שם הוי"ה נהיה לשם יהי"ה ע"י שהאות ו' שבו נהיית י', כך באופן זה נהיית תיבת שלום לתיבת שלים ע"י החלפת הו' ל'י. ועל כך רמז רש"י באמרו 'מלאכים ממש', כי 'ממש' הוא בגי' 'שלים' להורות על עבודת יעאע"ה לקרב את היחודא שלים שיהיה לעת"ל. וזהו פירוש הפסוק (במדבר כה, יב) 'הנני נתן לו את בריתי שלום' שנאמר על פינחס שהוא אליהו הנביא וכתוב שם 'שלום' באות ו"א קטיעא, כי מהאות ו"א נעשה לאות יו"ד בחינת 'שלים' שזה יתגלה לעתיד לבוא.

ב.

יעקב אבינו שלח מלאכים השייכים למידתו

וישלה יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו ארצה שעיר שדה אדום (לב. ד). פירש רש"י 'מלאכים ממש'.

וי"ל בבאיור דברי רש"י, ע"פ מה שכתב הרמב"ם (סודי התורה פ"ב ה"ז) שישנם כמה מיני שמות למלאכים, וכל שם מורה על מדרגה מיוחדת בהם. והוא מונה והולך שם עשרה שמות 'חיות הקודש, אופנים, אראלים, חשמלים, שרפים, מלאכים, אלהים, בני אלהים, כרובים, אישים', ומפרש כי 'חיות הקודש' הן העליונות ביותר, עיי"ש. וי"ל כי עשרת מדרגות אלו מכוונות לעשרת הספירות מתוך מלכות, וא"כ נמצא כי כינוי 'מלאכים' מכוון למדת התפארת שהיא מדתו של יעקב אבינו ע"ה. ולכן כאשר השתמש יעקב עם המלאכים, מדגיש רש"י כי הכוונה ל'מלאכים ממש' אשר הכינוי 'מלאך' הוא שמם העצמי שלהם, כי היו במדרגת מדת התפארת.

ג.

מלחמת יעקב להפך את הס"מ למלאך טוב

וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו, ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו (לב. ט).

שמו של הס"מ שרו של עשו הוא המלאך סמא"ל, וידוע כי לעת"ל כאשר יתבטל כל הרע, יהפוך הס"מ להיות מלאך קדוש. ואז יקח הקב"ה את האותיות ס"מ שבשמו, אשר הן חלק הרע שבו ורומזות לבחי' סם המות, ויהפכם בסדר א"ת ב"ש להיות אותיות ח"י, ואז יהיה שמו א"ל ח"י. ועל כך עבד יעאע"ה באותה שעה, לנצח את שרו של עשו ולהפכו לטוב, עד שיודה לו על הברכות. ואכן א"ל פעמים ח"י הוא בגי' 'יעקב עשו', להורות כי באותה שעה ינצח יעקב את עשו לגמרי, עד שכל הניצחון"ק שהיו ביד עשו יכללו בקדושת יעקב.

והנה א"ל ח"י הוא בגי' מ"ט, ואם מוסיפים עליו את הכולל הרי הוא בגי' נ' בבחי' שער הנ' שבקדושה. [וכן חשבון א"ל פעמים ח"י הנ"ל, אם מוסיפים עליו את

הכולל הרי הוא בגי' תקנ"ט, וכאשר מכפילים אותו ב' פעמים (שהרי מנין זה הוא בגי' יעקב עשו כנ"ל, אשר ענין כל אחד מהם כולל בו גם את משנה), הרי הוא בגי' 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד', אשר הוא בחי' התיקון השלם]. וי"ל כי המחלוקת בין יעקב ועשו היתה מצד מי יבוא להוספת הכולל הזאת אשר עיי"ו גיעו לשער הנ', כי היה יעקב רוצה לכלול בתוכו את בחינתו של עשו, ועליו יוסיפו את הכולל, ואילו עשו רצה את ההיפך.

והנה 'עשו' עם הוספת הכולל הוא בגי' 'גיד הנשה', אשר זו היתה התגברות שרו של עשו לגעת בגיד הנשה, שהוא ע"י הוספת הכולל אצל עשו. ואמרו חז"ל (כ"ד ע"ג, א) כי נגיעה זו הביאה את 'דורו של שמד', אשר גזרו גזירות קשות על כלל"י. אכן באותו דור עמד רבי יעקבא, אשר מכה זכות מסירות נפשו על קידוש ה' באותו דור, התבטלו הגזירות עד שפסקו מעל כלל"י. ואת זה רצה יעאע"ה לעורר ע"י הוספת הכולל על שמו, כי 'יעקב' עה"כ הוא בגי' 'יעקבא' [ורבי יעקבא היה בן גרים, וי"ל כי אכן באותה שעה שנלחם יעאע"ה עם שרו של עשו, הוציא נשמה זו מתחת ידו].

ד.

פגם של גיד הנשה היתה במידות יסוד ומלכות

וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו, ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו (לב. ט).

אי' באריה"ק (שער הפסוקים וישלח) כי במעשה זה נגרם פגם במדות נצח והוד, ולכן נאסר הגיד של שני הרגליים באכילה (חולין ט"ט), כי השני הרגליים בקומת האדם מכוונים כנגד מידות נצח והוד.

והנה מידות 'נצח והוד' מתפשטים עוד יותר עד מידות 'יסוד ומלכות' וכל מידות אלו נקראים בספק"ק 'לבא מנופא', ועל כל מידות אלו היה הפגם, ומכל מקום לא נצח הס"מ ח"ו את יעקב אבינו רק גרם קצת פגם ועל כן יש לרמוז 'כי לא יכול לו' בגי' 'נצח הוד', דהיינו שאפילו במידות אלו לא נצח הס"מ את יעקב ונקרא בעצם שלא היה יכול לו.

והנה סדר המועדים מכוון לסדר הספירות העליונות, וכידוע כי פסח שבועות וסוכות הם כנגד מדות חסד גבורה ותפארת, ואילו חנוכה ופורים הן כנגד נצח והוד. ובוה מובן למה ימי חנוכה ופורים הם בימות החול ומותרים בהם בעשיית מלאכה, כי אכן במדות נצח והוד היה איזה פגם, ולכן לא זכינו למועדיהם בשלימות. ולכן רמוזים מועדי חנוכה ופורים בפרשה זו, 'ויגע' בגי' 'חנוכה', 'בכף ירכו' בגי' 'פורים', ויש איזה חסרון בהם שלא זכינו בשלימות למועדים אלו כנ"ל. והפסוק ממשיך ואומר ותקע כף ירך יעקב וגו', 'ותקע' בגי' 'יסוד מלכות' שבכל אלו המידות היה הפגם, והתיקון להפגם של גיד הנשה נעשה ע"י יום הכיפורים שהוא היום של תיקון על כל המעשים, ויום הכיפורים הוא זה לעומת זה של תשעה באב, וכידוע מכוון יום תשעה באב כנגד גיד הנשה בהחשבון של שס"ה גידים כנגד שס"ה ימים בשנה, ועל כן 'את גיד הנשה' בגי' 'תשעה באב', 'ויגע בכף ירכו' בגי' 'יום הכיפורים' שאז יש תיקון לזה. ויתוקנו בשלימות לעת"ל בב"א.

ולא מיושבי קרנות: דער געפאר פון גיין ליידג

א. טוב לגבר כי ישא עול - אויסנוצן די צייט

אדם הראשון אין גן עדן האט אויך געהאט ארבעט - לעבדה ולשמרה | ויניחהו בגן עדן - קיינער האט אים נישט געדארפט טרייבן דערצו | די ארבעט איז געווען צו שטייגן העכער | דעמאלט איז עס נאכנישט געווען בדרך יגיעה | נאכן חטא קומט עס שוין אן שווער | נאכן חטא מוז מען אים מכריח זיין דערצו דורך חוסר פרנסה | דער עול הפרנסה וועט אויך מזכך זיין דעם מענטש און אים ברענגען צום תיקון | דער עול צעברעכט די גאווה | מען זעט די השגחה פרטית | היינטיגע צייטן איז פארהאן א ברירה צו בטל'ן די צייט | עס איז א געפערליכער חורבן פאר א מענטש | א מענטש וואס נוצט נישט אויס די צייט - איז נישט בגדר 'אדם'

ב. א חסיד'ישער בחור רעדט נישט קיין חסיד'ישע נייעס

היינט צוטאג הערשט א בלבול המוחות אין יעדע נושא | עס איז אנשטאנען א נייער מושג אין חסידות - נייעס און בילדער | עס איז נישט מער ווי דברים בטלים | עס האט נישט קיין שום חשיבות | עס איז גארנישט בעסער ווי אלע אנדערע יצר הרע'ס | א בחור דארף זיך צוגרייטן אויף נאך די חתונה | זיך פארנעמען נישט צו האבן קיין שייכות דערמיט | עס מאכט חרוב אידישע שטובער | עס ברענגט צו לשון הרע און ליצנות

ג. ובדחי רבנן: ווען דארף מען יא נוצן דעם כח פון ליצנות

דער חלק הטוב פון ליצנות איז צו מאכן אמאל א ווערטל | אין חז"ל טרעפט מען ווערטלעך | רוב צדיקים פלעגן זיך ווערטלען | דער גוף און די בריאה שלעפט אראפ דעם מענטש צו עצבות | א ווערטל הייבט אויף דעם גייסט צו זיין בשמחה | דאס איז נישט אינעם גדר פון ליצנות | ביי חסיד'ישע אידן איז א ווערטל אויך א לימוד | עס איז נישט קיין סתירה צו ערנסטקייט | מען דארף וויסן וואספארא ערנסטע ראלע דער מענטש שפילט אין אלע עולמות | אין דער זעלבער צייט דארף מען זיין גוט אויפגעלייגט

..א

טוב לגבר כי ישא עול - אויסנוצן די צייט

הרבה דרכים בליצנות

דער מסילת ישראל אין פרק ה' רעדט ארום איבער די הארבקייט פון ליצנות, וויפיל דאס שאדט פאר זהירות, און וואספארא סכנה דאס איז פארן רוחניות פונעם מענטש. מען האט שוין מאריך געווען אינעם הסבר וואס עס מיינט בכלל דער מושג 'ליצנות', אז ביי געוויסע איז דאס א תנועה פון א מענטש וואס בעומק איז ער מחשיב ערנסטקייט, און טאקע דערפאר נעמט ער זיך ארום מיט א ד' אמות פון לאכן און חזק מאכן - כדי נישט צו ווערן מחוייב צו ארבעטן אזוי שווער. און ביי אנדערע - אויף א ערגערן מצב - איז עס א תנועה פון א מענטש וואס איז בכלל נישט מחשיב קיין ערנסטקייט, ער לאכט באמת אפ דערפון, ווייל עס האט נישט ביי אים קיין שום חשיבות.

דער סארט לץ וואס שטופט די צייט מיט לופטיגע שמועסעריי

עס איז פארהאן אן אנדער סארט ליצנות וואס דאס מיינט א ליידג-גייער. באמת אין די ספרים וואס רעדן איבער ליצנות, רופט זיך דאס נישט מיטן נאמען 'ליצנות' נאר עס ווערט אנגערופן מיטן נאמען 'יושבי קרנות', אבער דורכן זיין א ליידג-גייער ווערט מען טאקע אריינגעשלעפט צו עכטע ליצנות - וואס דער מסילת ישראל רופט אן ליצנות. לאמיר אביסל צענעמען דעם סארט ליצנות.

א מענטש מוז זיין כסדר פארנומען מיט 'טון' און 'ערלעדיגן'

ווען דער רבנו של עולם האט באשאפן אדם הראשון און אים אריינגעשטעלט אין גן עדן, האט

אדם הראשון של עולם געהייסן ארבעטן; ווי דער פסוק זאגט (בראשית ב' ט"ו): "לעבדה ולשמרה". דאס הייסט, אז אפילו פארן חטא פון אדם הראשון, האט דער רבנו של עולם געוואוסט וואספארא סארט בריה דער מענטש איז, אז ער מוז כסדר זיין פארנומען, ער טאר נישט זיצן איינגעלייגט. נאר, דעמאלט איז זיין פארנומענקייט געווען בלויז מיט רוחניות'דיגע זאכן, אין גשמיות האט אים גארנישט געפעלט, און אפילו אין רוחניות האט ער אויך נישט געדארפט זיין פארנומען מיט שווערע האראוואניע פון א 'מלחמת היצר' און יגיעה אין תורה, נאר ער האט געדארפט ארבעטן אויף 'שלימות הנפש', ער איז כסדר געווען פארנומען צו שטייגן העכער און העכער! ער האט כסדר געהאט א שאיפה צו זיין א 'הולך', גיין ווייטער און גיין ווייטער מיטן ציל אנצוקומען צום שלימות!

א סימן אויף א געזונטער מענטש - אז ער רוקט זיך כסדר

ביזן היינטיגן טאג איז דער יסוד גילטיג: אויב מען וויל בודק זיין א מענטש צי ער איז ריכטיג אוועקגעשטעלט, צי ער איז טאקע א ריכטיגער 'אדם', דארף מען קוקן צי ער איז

כסדר א 'הולך'. ווייל א מענטש וועלכער שטייט אויף געזונטע און ריכטיגע יסודות - מוז האלטן אין איין גיין מדרגה לדרגה! נישט אלעמאל שפירט דער מענטש אליינס אז ער גייט און שטייגט, מענטשן פונדרויסן קענען עס אסאך מאל שנעלער און בעסער באמערקן, אבער מיט דער צייט באקומט אויך דער מענטש אליינס אן הבנה און געפיל אז ער שטייגט צוביסלעך. אז א מענטש ארבעט אין עבודת ה', איז זיכער אז פריער אדער שפעטער וועט ער זען אז ער רוקט זיך ווייטער און ווייטער. אז א מענטש ארבעט אויף 'תיקון המדות' - וועט ער צוביסלעך זען אז ער האט בעסערע מדות! אז א מענטש ארבעט אויף יראת שמים - וועט ער צוביסלעך זען אז ער איז א גרעסערער ירא שמים! אז א מענטש ארבעט אויף תפלה - וועט ער צוביסלעך זען אז ער דאווענט מיט מער כונה! אז א מענטש ארבעט צו קונה זיין תורה - וועט ער צוביסלעך זען אז ער געדענקט מער תורה! וכדומה. ווייל א מענטש מוז גיין! דער מהות פון א מענטש איז א 'הולך'! און דאס איז געווען די צורה פון אדם הראשון פארן חטא, ער איז געווען א 'הולך' אין גן עדן.

באלד נאכן חטא האט דער רבש"ע אנגעגרייט א נייעם פלאן פאר אדם

נאכן חטא פון אדם הראשון האט מען אים ארויסגעטריבן פון גן עדן, מען האט צוגענומען פון אים דער זאך - אז זיין פארנומענקייט זאל בלויז זיין פון 'לעבדה ולשמרה', עס איז שוין מער נישט שייך אז דער מענטש זאל זיין אזוי פארטיפט אין עבודת ה', אז בלויז פון גיין העכער און העכער - אן

פרק ו'

וַתִּרְאֶה כִּי טָבַע הָאָדָם בְּיַד מָאֵד, כִּי עֲפָרְיֹת הַחֲמִירֹת נָס, עַל כֵּן לֹא יִהְיֶינָה הָאָדָם בְּתִרְחָה וּמְלָאכָה, וּמִי שְׂרֹזְפָה לְזָבוֹת לְעִבּוֹדַת הַבּוֹרָא יִתְפָּרֵד, צָרִיף שִׁיתְּנֵהוּ נֶגֶד טָבְעוֹ עֲצֻמוֹ וַיִּתְּנֵהוּ וַיִּזְדַּרְגוּ, שְׂאֵם הוּא מְנִיחַ עֲצֻמוֹ בְּיַד בְּכַדוֹתוֹ, וְדָאֵי הוּא שְׂלֵא יִצְלִיחַ, וְהוּא מֵה שְׂאֵמֵר הַתְּנָא (אבות ה, כ), "הוּ עוֹ בְּמִמֵּר וְקַל בְּנִשְׁרָר רִין פְּצָבִי וְגִבּוֹר פְּאָרִי לְעִשּׂוֹת רְצוֹן אֲבִיךָ שְׂבִשְׂמוֹם"

נקודות:

אז א מענטש ארבעט אויף 'תיקון המדות' וועט ער צוביסלעך זען אז ער האט בעסערע מדות! אז א מענטש ארבעט אויף יראת שמים, וועט ער צוביסלעך זען אז ער איז א גרעסערער ירא שמים! אז א מענטש ארבעט אויף תפלה - וועט ער צוביסלעך זען אז ער דאווענט מיט מער כונה!

דער מהודר'דיגער וועג איז: 'גיעה בתורה', אז עס זאל זיין 'תורתו אומנותו', דער אדם זאל זיצן און לערנען בהתמדה רבה יום ולילה, ער זאל ליגן אין תורה און עבודת ה' מיט א גיעה און האראוואניע. דער מענטש וואס איז זוכה צו גיין אויף דעם דרך – ענדל'ט כאטש אביסל אין דער בחינה פון אדם הראשון קודם החטא, ווייל זיין באשעפטיגונג איז ווייטער אין רוחניות

~

זיך נישט ווי א 'פועל בטל' – ווייל דיין מהות איז אויסגעשטעלט צו זיין טעטיג און גאנצן צייט! דו מוזט זיין פארנומען! און דערפאר – וויבאלד דו ביסט שוין מער נישט אין א מצב וואס מען קען דיר געטרוען אז דו וועסט גיין ארבעטן פון זיך אליינס, דערפאר וועט דאס לעבן דיר צווינגען צו ארבעטן און ברענגען פרנסה!

הארעוואניע - זאל זיין נפש זיין אין א ריכטיגן מצב. דערפאר האט דער רבנו של עולם ברוב רחמיו וחסדיו צוגעגרייט אן אנדערע ארט באשעפטיגונג פאר אדם הראשון. און באמת זעט מען דאס כסדר, אז אזוי פירט זיך דער רבנו של עולם; ווי מען טרעפט ביי גאר אסאך פעלער אין דער תורה, אז א מענטש - א יחיד אדער א רבים - האט פארלוירן א געוויסע מדרגה, ער איז אראפגעפאלן פון א געוויסן מעמד ווייל ער איז נישט געווען ראוי דערצו, זעט מען אז דער רבנו של עולם האט באלד אן עצה פאר אים. וויבאלד ער קען נישט זוכה זיין גראד צו דער מדרגה, וועט ער מוזן אנקומען צו געוויסע עצות, וואס די עצות וועלן אים ברענגען צום זעלבן שלימות - וואו ער האט געדארפט אנקומען לויטן לכתחלה'דיגן פלאן. דאס הייסט, אז דער ציל איז דער זעלבער לכתחלה'דיגער ציל, אבער דער דרך - וויאזוי אנקומען צום דעם ציל - איז שוין נישט דער לכתחלה'דיגער דרך.

דער חילוק פון פארן חטא ביז נאכן חטא - עס קומט שוין אן שווער

אין דעם דרך - פון נאכן חטא גופא - האט דער רבנו של עולם אויך געגעבן צוויי מהלכים, וואס איינס איז מער לכתחלה'דיג ווי דער אנדערער וועג. דער מהודר'דיגער וועג איז: 'גיעה בתורה', אז עס זאל זיין 'תורתו אומנותו', דער אדם זאל זיצן און לערנען בהתמדה רבה יום ולילה, ער זאל ליגן אין תורה און עבודת ה' מיט א גיעה און האראוואניע. דער מענטש וואס איז זוכה צו גיין אויף דעם דרך - ענדל'ט כאטש אביסל אין דער בחינה פון אדם הראשון קודם החטא, ווייל זיין באשעפטיגונג איז ווייטער אין רוחניות. כאטש טאקע ער מוז זיך מער 'מוטשען' אויף תורה און עבודת ה' - אין דער צייט וואס אדם הראשון האט זיך נישט געדארפט מוטשען, די תורה איז געווען אפן און קלאר, ער האט בלויז געדארפט אריינגיין טיפער און טיפער אין השגות אלקות און אין העכערע מדרגות - איז עס אבער פארט א תורה'דיגע ארבעט, ער איז כאטש א שטיקל 'מעין' פון אדם הראשון קודם החטא.

עול מלכות ועול דרך ארץ

אויב א מענטש איז נישט זוכה צו מקבל זיין אויף זיך דעם 'עול' פון זיצן און לערנען יומם ולילה, ער מוטשעט זיך נישט אויף עבודת ה' - האט דער רבנו של עולם אנגעגרייט א צווייטע עצה פאר אים, דאס איז טאקע די עצה וואס עס שטייט אין פסוק (בראשית ג' י"ט): "בזעת אפך תאכל לחם" - דער רבנו של עולם זאגט דא פארן אדם: "אויב דו גיבסט זיך נישט

אוועקפאר עבודת ה' - זאלסטו גיין ארבעטן אינעם עולם הגשמי! תעבוד את האדמה! זיך נישט ווי א 'פועל בטל' - ווייל דיין מהות איז אויסגעשטעלט צו זיין טעטיג און דערפאר - וויבאלד דו מוזט שוין מער נישט אין א מצב וואס מען קען דיר געטרוען אז דו וועסט גיין ארבעטן פון זיך אליינס, ווי פריער בעפאר דעם חטא וואס מען האט דיר געקענט געטרוען אז דו וועסט נאטורליך זיין א הולך, דערפאר האב איך דיר דעמאלט געלאזט במנוחה; ווי עס שטייט (בראשית ב' ט"ו): "ויניחהו בגן עדן" - אין גן עדן ביסטו געזעסן במנוחה, קיינער איז נישט געשטאנען אויף דיר אז דו מוזט עפעס טון, אבער יעצט נאכן חטא וועסטו דאך נישט גיין ארבעטן פון דיר אליינס - דערפאר וועט דיר די בריאה צווינגען צו גיין ארבעטן! דו וועסט נישט האבן וואס צו עסן אויב דו גייסט נישט ארבעטן! אזוי, אז דאס לעבן וועט דיר צווינגען צו ארבעטן און ברענגען פרנסה!"

דער עול הפרנסה לייטערט אויס דעם מענטש

דער ענין פון ארבעטן פאר פרנסה, איז נישט בלויז אן עצה כדי אז דער מענטש זאל נישט גיין ליידיג און פוסט, נאר אינ'אמת'ן איז עס א טובה פארן מענטש און ברענגט אים צום תכלית וואו ער האט געדארפט אנקומען בעפאר דעם חטא פון אדם הראשון. די האראוואניע און אנשטרענגונג אין דער ארבעט - איז מוזק דעם נפש! עס איז א 'תיקון' פארן מענטש! עס איז ווי אן 'עונש' וועלכער איז מכניע דעם נפש! דער מענטש ווערט נכנע, זיין גאווה צעפאלט אים אביסל און ער ווערט מער מוזק און איידעלער. דאס איז כולל אסאך זאכן וואס 'ארבעטן' פועל'ט אויפן מענטש, ווי למשל, די עצם זאך אז ער טראגט אן עול הפרנסה אויף די פלייצעס - מאכט אים שוין ערנסטער. דערנאך, די אלע עפיזאדן פון 'השגחה פרטיות' וואס ער זעט כסדר ווי דער אויבערשטער גיבט פרנסה פאר יעדן איינעם - דערנענטערט אים צו אמונה. אזוי אויך, די אלע נסיונות וואס ער שטייט אויס כסדר - ברענגען אים אויך נענטער צום רבנו של עולם, וכדומה, פארשידענע פריטים וועלכע שטעלן צוזאם א גאנצן פלאן וואס דער רבנו של עולם האט אנגעגרייט, אז דאס זאל אים מוזק זיין און ברענגען צום תיקון.

גיין ליידיג איז בכלל נישט געאייגנט פארן 'מין האדם'

איין זאך איז אבער קלאר - פון די ערשטע מינוט וואס אדם הראשון איז באשאפן געווארן איז גן עדן, ביז נאכן חטא עץ הדעת, און ביזן

ב.

היינטיגן טאג - אז סתם זיך דרייען ליידיג קען מען נישט! א מענטש וואס דרייט זיך ליידיג איז קיין מענטש נישט! ער האט נישט קיין מהלך וויאזוי אנצוקומען צום תיקון, נישט ער לערנט און נישט ער ארבעט. וויאזוי וועט אזא מענטש מכניע זיין דעם נפש? וויאזוי וועט אזא מענטש זיין אן ערנסטער עמקערט, פארקערט, דער עצם קלאצן וועט דאך אים ברענגען צו אלע קלקולים; ווי חז"ל זאגן (כתובות פ"ה מ"ה): "בטלה מביא לידי שעמום". דאס הייסט, נישט נאר אז דאס ברענגט אים נישט צום תיקון, קומט ער נאך אן צום פארקערטן ריכטונג, ער קומט גאר אן צו מקלקל זיין נאכמער פון פריער.

אמאליגע צייטן האט כמעט יעדער אויסגענוצט די צייט

היינטיגע צייטן איז אין דעם ענין פארהאן א גרויסער נסיון. ווייל אמאליגע צייטן האט א מענטש נישט געהאט קיין צוויי ברירות, טאמער האט ער געוואלט אהיימברענגען א שטיקל ברויט אין שטוב, האט ער געמוזט גיין ארבעטן פאר פרנסה. עס איז נישט געווען קיין פראגראמען פון די רעגירונג צו העלפן מענטשן וואס ארבעטן נישט. עס איז אויך נישט געווען אזויפיל ארגאניזאציעס ארויסצוהעלפן נויטבאדערפיגע. און אפילו כוללים צו שטיצן לומדי תורה איז נישט געווען אמאליגע צייטן. ממילא, איז כמעט נישט געווען קיין אויסוועג, כמעט יעדער מענטש, האט געמוזט ארבעטן און ברענגען פרנסה.

היינט איז זייער מצוי מענטשן וואס בטל'ן אפ זייער גאנצע לעבן

צוזאמען מיט דער געוואלדיגער הרחבה וואס עס איז ברוך ה' דא היינט - קומט אבער אויך צו א גרויסער נסיון און שוועריקייט וואס דער היינטיגער דור דארף זיך פארמעסטן דערמיט, דאס איז דער ענין פון 'גיין ליידיג'. עס איז היינט זייער אן אפטער ערשיינונג צו זען מענטשן וואס זענען פשוט 'יושב בטל', ער האט פשוט נישט וואס צו טון מיט דער צייט. ער האט נישט קיין עול אויף די פלייצעס, ווייל פרנסה האט ער דאך סיינוי - אויך אן ארבעטן, און מקבל זיין 'עול תורה' - וויל ער דאך נישט, נו, וואס טוט מען מיט אזויפיל צייט? איז זיצט ער און קלאצט אפ טעג און יארן מיט גארנישט, און דער מענטש גייט לטמיון רח"ל. דאס איז א שרעקליכער יצר הרע פונעם היינטיגן דור, צו בא'גנבענען דעם מענטש פון דער מתנה פון 'בזעת אפך תאכל לחם' - וואס דער רבנו של עולם האט געשאנקען פארן אדם נאכן חטא צו קענען אנקומען צו זיין תיקון.

א חסיד'ישער בחור רעדט נישט קיין חסיד'ישע נייעס

אנגערופן א 'לץ'. און ווען עס זיצן עטליכע מענטשן אין קאווע שטיבל און פארברענען די צייט מיט גארנישט, רופט זיך דאס א 'מושב לצים'. כאטש וואס אינ'אמת'ן איז דאס נישט ממש דער 'ליצנות' פון וואס די ספרי מוסר רעדן, אבער דאך האט עס א שטיקל נגיעה צו ליצנות, ווייל געווענליך פירט עס טאקע צו ריכטיגע ליצנות, אפצולאכן פון ערנסטקייט. ווייל ווען עס זיצט א קרעמל פון מענטשן וואס האבן נישט קיין

וכדומה. וואס דאס האלט פארנומען די מענטשהייט, מענטשן האבן וואס צו רעדן און ליינען פאר שעות ארוכות, זאכן וואס ברענגען נישט קיין שום תועלת נישט בגשמיות און נישט ברוחניות, דברי הכל ורות.

בשם 'ליצנות' יכונה

דאס רופט זיך אין די וועלטליכע שפראך 'ליצנות', דער מענטש וואס פירט זיך אזוי, ווערט

צי איז חסיד'ישע נייעס א חלק פונעם דרך החסידות?

אלס תוצאה פון דעם וואס אזויפיל מענטשן היינט גייען ליידיג און האבן נישט וואס צו טון מיטן טאג, האט ארויסגעשפראצט א נייער יצר הרע, וואס רופט זיך: 'חסיד'ישע פאליטיק'. דער יצר הרע האט אוועקגעשטעלט א גאנצע מערכה וואס באשטייט פון חסיד'ישע נייעס, חסיד'ישע מחלוקת'ן, חסיד'ישע צייטונגען,

ווען עס זיצט א קרעמל פון מענטשן וואס האבן נישט קיין עול הפרנסה און זיי שטופן די צייט, איז דער אטמאספערע - אן אטמאספערע פון ליצנות, וועט מען זייער אסאך מאל אנקומען סוף כל סוף צו לאכן פון א פרומער גדר אדער מנהג וכדומה.

אמאל איז פארהאן אן אנגעצויגענער מצב; צי ביים אינגערמאן - אין שטוב, צי ביים מגיד שיעור ביים מלמד - אין חדר, און מיט איין ווערטל גיבט זיך עס א צעלאז! דער מצב ווערט לייכט און נאכדעם קען מען לערנען געשמאק

נישט וויסן וויאזוי מען דארף זיך אומגיין אין לעבן. און אסאך מאל פירט עס אויך צו 'שלום בית' פראבלעמען, ווייל די בני בית זעט אז ער טוט גארנישט מיטן טאג, ער גייט אין כולל שפעט און קומט אהיים פרי, זי באמערקט אז ער פארברענגט די צייט מיט שטותים, און זי איז נישט צופרידן מיט אזא התנהגות. אמאל קען עס טאקע זיין א טובה, אז כאטש דעמאלט כאפט זיך דער אינגערמאן וואו ער שטייט אויף דער וועלט און ער זעצט זיך לערנען. אבער טאמער דער אינגערמאן וויל זיך נישט טוישן, פירט עס צו א גרויסן פראבלעם אינעם גאנצן יסוד פונעם שטוב. דערפאר, דארף א בחור זיך איינזארגן נאך איידער ער גייט ארויס אויף דער וועלט: "איך האב נישט קיין שייכות מיט קיין חסידישע נייעס! איך רעד נישט די זאכן און הער נישט די זאכן! עס אינטערעסירט מיר נישט די אלע נייעס/לערן! איך זעה חסידות אין חסידישע ספרים.

ער אלס 'חסידות', כאילו דער וואס קאכט זיך אין די סארט זאכן, ער איז דער עכטער חסידישער איד. דערפאר דארף מען האלטן קאפ: די אלע חסידישע טפלים - הייסט נישט 'חסידות' און דער בחור וואס רעדט דאס - הייסט נישט קיין חסידישער בחור! פארקערט, דאס איז ממש דער 'היפוך' פון חסידות און דער וואס גייט אריין דערין קען איינזינקען טיפער און טיפער, ביז ער קען ווערן ממש א 'יושב קרנות', וואס איז א גאנצן טאג פארנומען מיט פאליטיק, לשון הרע, מחלוקת און סתם דברים בטלים.

עס קאסט אפ א פרייז פון 'שלום בית'
כאטש וואס דער גאנצער שמועס איז בעצם נישט נוגע פאר א בחור וואס זיצט אין ישיבה און האט נישט קיין ליידיגע צייט צו זיצן און שמועסן - דארף מען עס אבער רעדן צו אלע בחורים. ווייל טאמער מען גרייט זיך נישט צו אלס בחור, וועט מען שפעטער אלס אינגערמאן

עול הפרנסה און זיי שטופן די צייט, איז דער אטמאספערע - אן אטמאספערע פון ליצנות, וועט מען זייער אסאך מאל אנקומען סוף כל סוף צו לאכן פון א פרומער גדר אדער מנהג וכדומה.

האלטן דעם קאפ גראד: חסידות באשטייט נישט פון קיין שטותים

אינעם היינטיגן דור הערשט אזא מין בלבול הדעת אין יעדן הינזיכט, אז טאמער מען האלט נישט קיין קאפ, קען מען זייער שנעל פארדרייט ווערן. איינער פון די זאכן וואו עס איז אינגאנצן פארדרייט, איז דער ענין פון 'חסידות'. עס איז פארהאן א באזונדערער יצר הרע - וואס מען קען אים רופן א חסידישער יצר הרע - וואס ער שטעלט צו כסדר חסידישע נייעס, מעשה'לעך און שיחות קודש פונצווישן אלע חסידישע הויפן: דער רבי איז געגאנגען און יענער רבי איז געקומען, וכדומה. און דאס פארקויפט

ג.

ובדחי רבנן: ווען דארף מען יא נוצן דעם כח פון ליצנות

ליצנות נישט - שמחה יא

אז מען רעדט אזויפיל פונעם גנות פון ליצנות, קען א בחור מיינען אז מען דארף זיך ארומדרייען מיט א מורא'דיגע ערנסטקייט, אז מען זאל ממש נישט קענען געבן קיין שמייכל. דערפאר איז זייער וויכטיג אז אינעם זעלבן שמועס וואס מען רעדט קעגן ליצנות, דארף מען אויך רעדן בשבח פון זיך ארומדרייען מיט א שמחה און מיט א גלייך ווערטל - וואס דאס איז דער חלק הטוב וואס ליגט אינעם מדת הליצנות.

ערליכע אידן פלעגן מאכן ווערטלעך

די הייליגע חז"ל פלעגן מאכן ווערטלעך; ווי די גמרא זאגט (שבת ל): "רבה פתח במילתא בדביחותא ובדחי רבנן", און אויך זעט מען אין דער גמרא פארשידענע ווערטלעך, מילתי בדביחותא וואס חז"ל האבן זיך אויסגעדרוקט בדרך ווערטל ווען זיי האבן זיך מתווכח געווען אין לערנען וכדומה. און אזוי ווייטער אין אלע דורות פלעגן צדיקי אמת און חסידישע אידן כסדר מאכן ווערטלעך און מען האט עס נישט געהאלטן פאר אן עולה. געוויסע צדיקים פלעגן זעלטן מאכן ווערטלעך און געוויסע צדיקים פלעגן מער אפט; ווי למשל, דער רב זכרונו לברכה פלעגט כסדר מאכן א גלייך ווערטל.

טאמער א מענטש איז זיך נישט משמח - וועט ער זיכער ווערן בעצבון

דער רמח"ל איז מסביר דעם ענין וואס דער אויבערשטער האט באשאפן וויין און אנדערע משקאות המשכרים, ווייל זינט דעם חטא פון אדם הראשון איז דא א קללה וואס שטייט אין פסוק (בראשית ג' י"ז): "כי עפר אתה ואל עפר תשוב וגו' בעצבון תאכלנו כל ימי חיך" - דער גוף האדם וועלכער איז א שטיק עפר, שלעפט אראפ דעם מענטש צו עצבות; ווי מען זעט היינטיגע צייטן, וויפיל מענטשן ליידן אויף די נערווען און ענקזייעטי (חרדה), און אויב א

מענטש דעהייבט זיך נישט מיט שמחה, קען ער ווערן ממש מדוכא בנפש - נישט צוליב די גרויסע דאגות וואס ער האט, נאר פון זיך אליינס, דער גוף שלעפט אים אראפ צו דעם זייט. דערפאר דארף א מענטש זיך אויפהייבן און האלטן אין א מצב רוח פון א שמחה. מען רעדט נישט פון אן אבנארמאלע שמחה, מען מוז נישט טאנצן א גאנצן טאג, אבער מען דארף זיין אין א מצב פון א רואיגע צופרידענע שמחה.

א ווערטל איז א רפואה פארן נפש

אויב ערליכע אידן האבן געמאכט ווערטלעך - האבן זיי דאס געטון צוליב א סיבה, זיי האבן נישט געמאכט קיין ווערטלעך בחנם. און די סיבה איז דאס וואס דער רמח"ל זאגט כלפי וויין, ווייל ווי נישט ווי, אז מען זאגט עפעס א ווערטל דערלייכטערט עס דעם אנגעצוינקייט פון דער בריאה! עס איז א שטיקל רפואה פאר די נערוון - פונקט ווי ווען מען טרינקט אביסל וויין - עס גיבט אן עפן אויף דעם קאפ און עס מאכט אזא לייכטער מצב רוח. ממילא, דארפן מיר טאקע גיין אינעם דרך ווי ערליכע אידן זענען געגאנגען, און זיך באנוצן מיט א גלייכווערטל זיך צו האלטן פריש.

צאי לך בעקבי הצאן - ערנסט אבער פרייליך

מען דארף טאקע זיין ערנסט, אבער פון דער אנדערער זייט, טאר מען נישט ארומגיין מרא שחורה'דיג א גאנצן טאג, מען דארף נישט זיין

אנגעצויגן א גאנצן טאג און אננעמען א מהלך פון: "איך מאך נישט קיין ווערטל", דאס איז נישט דער דרך פון ערליכע אידן! אסאך מאל קען איין ווערטל אויפטון מורא'דיגע זאכן, עס קען איבערדרייען א מצב מהיפוך אל היפוך. ווייל אמאל איז פארהאן אן אנגעצויגענער מצב; צי ביים אינגערמאן - אין שטוב, צי ביים מגיד שיעור - ביים שיעור, צי ביים מלמד - אין חדר, און מיט איין ווערטל גיבט זיך עס א צעלאז! דער מצב ווערט לייכט און נאכדעם קען מען לערנען געשמאק! עס הערשט אן אחדות אין שטוב וכדומה, און עס איז ממש א מחיה.

א ווערטל פון א פארציטישער איד איז געווען מלא טעם

אודאי דארף מען זיך היטן אז דער ווערטל זאל נישט זיין קיין ליצנות, נאר עס זאל זיין בלויז איידעלע ווערטלעך מיט א תוכן; ווי די גמרא זאגט (ע"ו י"ט): "שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכין לימוד". דער וואס האט זיך געדרייט ביי ערליכע אידן - אפילו נאר ביי פארציטישע פשוט'ע חסידישע אידן - האט געזען ווי יעדעס ווערטל האט מיטגעטראגן מיט זיך עפעס א תוכן, מען האט זיך געקענט לערנען פון א ווערטל, יעדעס ווארט האט געהאט צו טון מיט עפעס אן אמת'דיגע זאך.

אן עבירה מאכט קראנק...

א דוגמא פון א תוכנ'דיג ווערטל: דער קלויזנבורגער רב זצ"ל איז אמאל נישט געזונט געווען, איז ער געגאנגען צום דאקטער. האט אים דער דאקטער געזאגט אז ער האט א ווירוס (וירוס). האט דער קלויזנבורגער רב זיך אנגערופן א ווערטל: "דאס איז דאס ערשטע מאל וואס איך הער אז אן עבירה זאל קראנק מאכן... ביז היינט האב איך געמיינט אז מצוות מאכן קראנק, אז מען גייט אין מקוה - ווערט מען קראנק וכדומה, עבירות קען אויך קראנק מאכן?!". אזא ווערטל

פרק י"ט

הַשָּׁנִי הוּא, הַשְּׁמֵחָה, וְהוּא עֶקֶר הַדָּוָל בְּעִבְרֵתָּהּ, וְהוּא מִה שְׁדָּוֶד מְזִיחַ וְאוֹמֵר (תהלים ק), "עֲבָדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה, בְּאוֹר לְפָנָיו בְּרִנְנָה", וְאוֹמֵר (שם סח), "וְצַדִּיקִים יִשְׂמְחוּ וְיִעֲלְצוּ לְפָנָי אֱלֹהִים וְיִשְׂיִשׂוּ בְשִׂמְחָה", וְאוֹמֵר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (שבת ל), "אִין הַשְּׂכִינָה שׁוֹרְהָ אֵלָּא מִתּוֹךְ שִׂמְחָה שֶׁל מְצֻנָּה... כִּי כָל מִה שְׁזֹכָה הָאָדָם לְכַנֵּס יוֹתֵר לְפָנָיו בְּחֻדְרֵי וְדִיעַת גְּדֻלָּתוֹ וְתִבְרָף, יוֹתֵר תְּגַדֵּל בּוֹ הַשְּׂמֵחָה וְיִתְּנָה לְבוֹ שֵׁשׁ בְּקָרְבוֹ"

לערנט עפעס, עס דערהייבט א מענטש אז ער זאל אביסל לאכן פונעם שקר פון דער וועלט. וכדומה אזעלכע סארט איידעלע ווערטלעך פלעגן חסיד'ישע אידן אלעמאל מאכן, און עס איז געווען מלא טעם. דאס איז 'צריכין לימוד', מען דארף זיך אויסלערנען וויאזוי צו מאכן אזעלכע זיסע ווערטלעך.

צדיקים זענען שטענדיג געווען בשמחה

דער ענין איז בעצם א פרט פונעם כלליות'דיגן ענין פון שמחה, וואס א מענטש דארף אלעמאל זיין גוט אויפגעלייגט און מען טאר קיינמאל נישט זיין צוקוועטשט. דער רב זכרונו לברכה האט מיר אסאך מאל געזאגט: "ביי אלע צדיקים האט מען געזען אז די שמחה איז מיטגעגאנגען מיט זיי, וואו זיי זענען געגאנגען - איז געווען שמחה". "ז"ל זאגן דאך (שבת ל'): "אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה" - מען קען נישט האבן קיין השראת השכינה אן קיין שמחה. דא רעדט מען פון איין פרט, צו נוצן די מדה פון ליצנות - וואס געווענליך נוצט עס די סטרא אחרא, און עס איז געווענליך א שלעכטע מדה - אויפן גוטן וועג! אנצוקומען צו שמחה דורכדעם! אוועקצוטרייבן די עצבות דורכדעם!

לייכטיגניגייט איז היפוך התורה

מען דארף אבער נזהר זיין שטענדיג צוריקצוקומען צום ערנסטקייט. מען מאכט א ווערטל און מען שמייכלט אביסל און דערנאך קומט מען צוריק צו עבודת ה' - וואס דאס איז דער עיקר וואס דער מסילת ישרים זאגט אין פרק ה', אז מען טאר נישט מיטנעמען מיט זיך אזא אטמאספער פון 'נישט ערנסטקייט'. עס איז נישט קיין סתירה צווישן ערנסטקייט מיט שמחה, ווייל מען קען זיין ערנסט און גוט אויפגעלייגט בבת אחת! 'שמחה' מיינט: גוט אויפגעלייגט - נישט קיין הוללות און ליצנות, וואס מען לאכט אפ און מען נעמט נישט זאכן ערנסט. א מענטש דארף וויסן: 'נישט ערנסטקייט' - איז פארקערט פון דער גאנצער תורה! די גאנצע תורה איז זייער ערנסט! א מענטש איז א וויכטיגע באשעפעטורה און מענטש קען זיין א 'בונה עולמות' און א 'מחריב עולמות' חס ושלום! יעדע זאך וואס א מענטש טוט - איז דאך נוגע פאר די גאנצע וועלט! וואס מיינט דאס נישט זיין ערנסט?! מען דארף יא נעמען יעדע זאך ערנסט און מען דארף אויך וויסן די חשיבות פון יעדע זאך, און לויטן חשיבות - אזוי דארף זיין די צוגאנג דערצו, גאר חשוב'ע זאכן - דארף מען נעמען גאר שטארק ערנסט, און קלענערע זאכן - דארף מען אננעמען מיט א געמיטליכקייט - אבער 'ערנסט' דארף מען שטענדיג זיין.

וכדי להרגיע עצמו הכניס לחדרו ילד אחד מן נכדיו, ושיחק והשתעשע עמו עד שנגרע, ורק אחר כך נכנס לביהמ"ד ליכל נדרי'.

שנה אחת שהה הרה"ק רבי מנחם בעיר הבירה ווארשא על יום הכיפורים, לטובת ענין ציבורי שעמד אז על הפרק. כי האדמו"רים והרבנים החסידיים רצו לפעול אצל הממשלה שתכיר ותתן כח ותוקף של 'רב' רק למי שמגדל זקן ופיאות, ומי שאין לו זקן ופיאות לא יוכל להיות רב. והנה בווארשא היה גר איזה 'עקישע ראבינער' שהגיע מ'דייטשלאנד' אשר היה לו כח גדול אצל הממשלה, וניסו לבקש ממנו כי יעזור להם לתקן תקנה זו. והיות שהוא בעצמו לא הלך עם זקן ופיאות כמנהג מדינתו, ולכן לא הסכים עמהם כלל ולא רצה לעזור להם. וטען בפניהם כי בודאי יכולים להיות ירא שמים בתכלית בלי זקן ופיאות, והא ראייה שגם הוא רב ואין לו זקן ופיאות, ואין זה כתוב בשום מקום כי רב צריך לגדל את זקנו ופיאותיו. משראו הרבנים כי אין הוא רוצה לעזור להם, החליטו כי יתאספו יחד בערב יום הכיפורים, ויעלו לביתו בקבוצה גדולה של אדמו"רים ורבנים ביחד, ואולי כאשר יראה אותם ביום קדוש כזה יסכים לעזור להם. ולכן נסע הרה"ק רבי מנחם לווארשא כבר כמה ימים לפני יוה"כ, להיות באותה אסיפה חשובה.

בערב יוה"כ הגיע בנו הרה"ק רבי יוס'ע זי"ע [אביו של כ"ק האדמו"ר מאמישינאו זי"ע] לווארשא להיות אצל אביו הק'. והנה בדרך כלל בכל פעם שהיה בא - גם בערב יוה"כ - היה הרה"ק רבי מנחם נוהג עמו בחביבות ובשמחה, והיה מקבלו בברכת 'שלום עליכם', והיה שואלו לשלומו: 'וואס מאכסטו, וואס טוט זיך'. אבל באותו ערב יום כיפור כשבא רבי יוס'ע, מצא את אביו יושב בכובד ראש ועוסק באמירת תהילים, וכמעט לא התייחס אליו. אחר זמן מה סיים את אמירת התהילים, ומיד נעמד ואמר לרבי יוס'ע: 'לאמיר גיין' (הבה נלכה), ויצאו שניהם אל הדרך. בכל הדרך היה הרה"ק רבי מנחם מתוח מאד (וייער אָנגעשטרענגט) וכך הלכו יחד, עד שהגיעו אל המקום אשר שם התאספו האדמו"רים והרבנים.

ואכן כולם ביחד עלו אל אותו ה'ראבינער', וניסו לשדלו עוד פעם שיעזור להם. אבל הוא בשלו, טוען ואומר שיביאו לו ראייה מן השולחן ערוך לכך. ומוסיף וטוען כי בודאי אין דבריהם נכונים, שהרי 'דייטשלאנד' מלאה ברבנים יראים ושלמים שאינם מגדלים את זקנם, והרבנים הנאספים היו ממש אובדי עצות כשראו שאינם יכולים לפעול אצלו שום דבר.

והנה הרה"ק רבי מנחם הרי היה מאד עדין (איידל), ובכל משך זמן השיחה עם ה'ראבינער' ישב במקומו בשקט, ולא השתתף כלל בכל השיחה, ורק ראו עליו שהוא מתוח מאד. אבל פתאום נעמד

הרה"ק רבי מנחם מאמישינאו זי"ע היה בנו וממלא מקומו של הרה"ק רבי יעקב דוד מאמישינאו זי"ע בנו של הרה"ק רבי יצחק מוואראקא זי"ע.

כידוע היה דרכם בקודש של צדיקי בית וואראקא-אמישינאו לנהוג בכל דבר בשלוח ובנעימות, ולא היו כמעט אומרים דברי מוסר ותוכחות לקהל אנשי שלומם, אלא את הכל עשו באהבת ישראל יתירה, ברוגע ובדרכי נועם. אכן שמעתי מכ"ק אדמו"ר מאמישינאו זי"ע: 'צוויי מאהל האט דער זיידע הרה"ק רבי מנחם געהאט א צורידערטן ערב יום כיפור' (שני פעמים היה לוקני הרה"ק רבי מנחם מאמישינאו זי"ע מצב שהפריעו לו עד שיצא מכליו בערב יום כיפור, והיינו שהיה צריך באותם שני פעמים לנהוג בתקיפות שלא ע"פ דרכו).

ערב יוה"כ אחד בשעת עריכת השולחן, החליט הרה"ק רבי מנחם מחמת איזה טעם, שצריך לדבר לחסידיו שלא כדרכו בתקיפות יתירה. ובאותה זמן הסתובב בעיר אמישינאו אדם חולה שהיה כל גופו מלא מכות ופצעים והיה נראה מאוס מאד, עד אשר לא היו האנשים מסוגלים להסתכל עליו, ופחדו אפילו לגשת קרוב אליו. ובאותו ערב יוה"כ קירב הרה"ק רבי מנחם את אותו אדם עד מאד, והושיבו על ידו ונתן לו כל הזמן 'שיריים' ממאכליו. באמצע ה'טיש' פנה הרה"ק רבי מנחם אל ציבור הנאספים ואמר להם: 'קוק'טס אָן ווי ער זעהט אויס, און קוק'טס אָן ווי עטס זעהט'ס אויס...!' (הסתכלו איך הוא נראה, והסתכלו על עצמכם איך אתם נראים...!), והתכוין לעוררם בדברי תוכחה, שהרי ע"י מעשים רעים נראים גרוע הרבה יותר מאותו אדם.

עוד היה באותו הטיש, כאשר אמר הרה"ק רבי מנחם דברי תורה אל הציבור, סיפר בתוך דבריו: כי פעם אחת כאשר היה זקינו הרה"ק רבי איציקל מוואראקא אצל הרה"ק מרוזין זי"ע, התיישב עמו הרה"ק מרוזין לקרוא ביחד מכתב שקיבל מאת הרה"ק רבי מאיר'ל מפרימישלאן זי"ע. ובנו הרה"ק רבי יעקב דוד מאמישינאו היה אז ילד צעיר, ורצה לשמוע מה הם מדברים ביניהם, ולכן התכופף מעל כתיפו של אביו, אבל כמעט ולא הצליח לשמוע איזה דבר מן המכתב. אכן בסוף הדברים הצליח לשמוע איך אביו הרה"ק מוואראקא אומר להרה"ק מרוזין: 'איך מיינן אז איידער צו מאכן א לאטע אויפ'ן בגד, איז שוין בעסער צו באנייען דעם בגד' (אני סבור כי תחת לעשות טלאי על הבגד, עדיף כבר לחדש את הבגד), וכנראה דיברו אז על תיקון איזה נשמה אם יצטרך להתגלגל שוב וכדו'. וכשסיים הרה"ק רבי מנחם לספר המעשה אמר: 'אונז האלטן נישט היינט ביי טלאים, אונז האלטן היינט ביי טלאים על גבי טלאים' (אנו איננו אווזים בזמנינו בטלאים, אנו אווזים כבר בטלאים ע"ג טלאים). וגם בזה התכוון לעורר את הציבור בדברי תוכחה, על גודל שפלות מצב הדור.

והיה הרה"ק רבי מנחם כל כך נרעש [צורידערטן] על מה שהיה צריך לדבר בסגנון זה לחסידיו, עד שלא היה מסוגל להיכנס לביהמ"ד ליכל נדרי',

ממקומו, ניגש בתקיפות אל ה'ראבינער' ותפסו בידיו, ואמר לו בקול תקיף: 'ידו וועסט אונטער שרייבן! אז נישט, וועל איך דיך אויספליקן! (אתה תחתום! אם לא, אעניש אותך בחומרה!). ודברים אלו לא היו בסגנון דיבורו הרגיל של הרה"ק רבי מנחם בכלל. וכששמע ה'ראבינער' דיבורים אלו תקפו חרדה עמו מאד כשראה והבחין עד כמה נוגע ענין זה בנפשו. ומיד אמר: 'איך שרייב שוין אונטער' (אני תיכף חותם), ואכן עוד באותו מעמד חתם להם. וברגע שחתם ה'ראבינער' על המכתב, מיד נרגע הרה"ק רבי מנחם וחזר לעצמו, והתחיל לדבר עמו בידידות, ואף נתן לו 'ציגאר' במתנה. כשיצא הרה"ק רבי מנחם מבית ה'ראבינער' המתינו לו כמה חסידים בחוץ, וכאשר ראוהו אמרו לו: 'דער רבי האט שוין דער רבינער מחזיר בתשובה געוועהן, ווען וועט דער רבי אונז מחזיר בתשובה זיין...?' (הרבי כבר החזיר בתשובה את ה'ראבינער', מתי יחזיר הרבי אותנו בתשובה...?).